

ОСОБЛИВОСТІ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТ ТА ФІСКАЛЬНІ АСПЕКТИ КРИПТОВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ: ОГЛЯД ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ПРАКТИК

©2025 КРИХІВСЬКА Н. О., РОМАШКО О. М., ГРЕБЕНЮК Н. В., МАРКІВ М. М.

УДК 336.74:336.2:347.73
JEL Classification: E42; H26; G28; K34

Крихівська Н. О., Ромашко О. М., Гребенюк Н. В., Марків М. М.

Особливості обігу криптовалют та фінансові аспекти криптовалютних операцій: огляд вітчизняних і зарубіжних практик

Метою статті є дослідження та аналіз сучасного стану законодавства щодо регулювання криптовалютних активів в Україні, а також, враховуючи зарубіжний досвід, виокремлення рекомендацій щодо вдосконалення вітчизняних законодавчих ініціатив для забезпечення прозорості, безпеки та ефективності криптовалютного ринку. Для досягнення мети використовувався порівняльний аналіз, синтез та узагальнення отриманих даних. Основною гіпотезою є те, що ефективне регулювання криптовалют може покращити економічну стабільність країни. Виявлено, що криптовалюти потребують комплексного підходу для регулювання, враховуючи світовий досвід і специфіку національного законодавства. Методика дослідження передбачала аналіз наявних нормативних актів, вивчення практик регулювання криптовалют в окремих країнах, проведення порівняльного аналізу. Оцінка правових прогалин і розробка рекомендацій щодо вдосконалення законодавства України були основними завданнями. Здійснено оцінку сучасного стану регулювання криптовалют в Україні, наведено порівняльний аналіз міжнародного досвіду, сформульовано пропозиції щодо вдосконалення законодавства. Охарактеризовано проблеми, пов'язані з оподаткуванням криптовалют, а також виділено ключові напрямки розвитку цієї сфери в Україні. Теоретичне значення дослідження полягає в уточненні понять і категорій, що стосуються криптовалют і їх регулювання, а також в аналізі наукових підходів до вирішення правових проблем. Практичне значення полягає в розробці рекомендацій для удосконалення національного законодавства, що сприятиме розвитку криптовалютного ринку. Оригінальність дослідження полягає у порівнянні українського законодавства з міжнародними стандартами та виявленні нових підходів до регулювання криптовалют. Основні висновки стосуються необхідності вдосконалення законодавчої бази та розробки конкретних правових механізмів для ефективного контролю цієї сфери.

Ключові слова: криптовалюта, віртуальні активи, Податковий кодекс України, оподаткування криптовалют, криптоіндустрія.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-1-317-325>

Табл.: 3. **Бібл.:** 24.

Крихівська Наталія Олегівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76019, Україна)

E-mail: nataliia.krykhivska@nung.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6807-0177>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/KQT-9481-2024>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221950620>

Ромашко Олександра Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76019, Україна)

E-mail: oleksandra.romashko@nung.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7560-2733>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAR-6863-2021>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221958216>

Гребенюк Надія Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління та адміністрування, Університет Короля Данила (вул. Є. Коновальця, 35, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: nadiia.hrebeniuk@ukd.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7279-0625>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAE-1527-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57419338300>

Марків Марія Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління та адміністрування, Університет Короля Данила (вул. Є. Коновальця, 35, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: mariia.markiv@ukd.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1974-219X>

UDC 336.74:336.2:347.73

JEL Classification: E42; H26; G28; K34

Krykhivska N. O., Romashko O. M., Grebeniuk N. V., Markiv M. M. Peculiarities of Cryptocurrency Circulation and Fiscal Aspects of Crypto Transactions: An Overview of Domestic and Foreign Practices

The aim of the article is to study and analyze the current state of legislation regarding the regulation of cryptocurrency assets in Ukraine and, taking into account foreign experience, to identify recommendations for improving domestic legislative initiatives to ensure the transparency, security, and efficiency of the cryptocurrency market. To achieve this aim, comparative analysis, synthesis, and generalization of the obtained data were used. The main hypothesis is that efficient regulation of cryptocurrencies can improve the economic stability of the country. It is identified that cryptocurrencies require a comprehensive approach to regulation, considering global experience and the specifics of national legislation. The research methodology involved analyzing existing regulatory acts, studying cryptocurrency regulation practices in individual countries, and conducting a comparative analysis. The assessment of legal lacunae and the development of recommendations for improving Ukrainian legislation were the main objectives. An assessment of the current state of cryptocurrency regulation in Ukraine is carried out, a comparative analysis of international experience is presented, and proposals for improving legislation are formulated. Issues related to the taxation of cryptocurrencies are characterized, and major directions for the development of this sphere in Ukraine are allocated. The theoretical significance of this research lies in clarifying concepts and categories related to cryptocurrencies and their regulation, as well as in analyzing scientific approaches to solving legal problems. The practical significance is the development of recommendations for improving national legislation, which will contribute to the development of the cryptocurrency market. The originality of the research consists in comparing Ukrainian legislation with international standards and identifying new approaches to cryptocurrency regulation. The main conclusions concern the necessity of improving the legislative framework and developing specific legal mechanisms for effective control of this area.

Keywords: cryptocurrency, virtual assets, Tax Code of Ukraine, cryptocurrency taxation, crypto industry.

Tabl.: 3. Bibl.: 24.

Krykhivska Nataliia O. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine)

E-mail: nataliia.krykhivska@nung.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6807-0177>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/KQT-9481-2024>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221950620>

Romashko Oleksandra M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine)

E-mail: oleksandra.romashko@nung.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7560-2733>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAR-6863-2021>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221958216>

Grebeniuk Nadiia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Administration, King Danylo University (35 Ye. Konovaletsia Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: nadiia.hrebeniuk@ukd.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7279-0625>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAE-1527-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57419338300>

Markiv Mariia M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Administration, King Danylo University (35 Ye. Konovaletsia Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: mariia.markiv@ukd.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1974-219X>

Вступ. Віртуальні активи, такі як криптовалюти, стають все більш популярними у світі, пропонуючи інноваційні можливості для фінансових операцій, інвестування та збереження вартості. Проте відсутність законодавства щодо регулювання та оподаткування віртуальних активів створює низку бар'єрів для активного розвитку вітчизняної криптоіндустрії. Крім того, виникає необхідність формування спеціалізованого регуляторного органу, який здійснював би нагляд і контроль за діяльністю суб'єктів ринку віртуальних активів, для мінімізації ризиків фінансової нестабільності та незаконних операцій, таких як відмивання грошей та фінансування тероризму.

Проблеми оподаткування операцій з криптовалютою є предметом активних дискусій та наукових досліджень. Вітчизняні науковці, такі як Д. Пустоваров [1], В. Урбанович і Н. Яковичина [2], І. Спільник та О. Ярошук [3], І. Шепель [4] та інші докладно розглядають правовий статус криптовалюти, особливості її обліку та оподаткування, а також перспективи розвитку ринку криптовалюти. Однак ці питання все ще залишаються невирішеними, а використання міжнародного практичного досвіду вказує на необхідність подальших досліджень і розробок у цій сфері.

Розробка законодавства для регулювання віртуальних активів в Україні стикається з численними викликами.

ми, які ще не були повністю вирішені. Відсутність чіткого визначення та класифікації криптовалют призводить до правових невизначеностей, що ускладнює їх легалізацію та регулювання. Крім того, на сьогодні немає єдиного регуляторного органу, який би здійснював нагляд за ринком криптовалют, що створює ризики для фінансової стабільності та безпеки. Відсутність спеціального податкового режиму для криптоіндустрії може призвести до подвійного оподаткування або ухилення від сплати податків. Враховуючи важливість гармонізації з міжнародними стандартами, необхідно адаптувати українське законодавство до найкращих зарубіжних практик, що сприятиме розвитку криптовалютного ринку та залученню інвесторів.

Метою статті є дослідження та аналіз сучасного стану законодавства щодо регулювання криптовалютних активів в Україні, а також, враховуючи зарубіжний досвід, виокремлення рекомендацій щодо вдосконалення вітчизняних законодавчих ініціатив для забезпечення прозорості, безпеки та ефективності криптовалютного ринку.

Для досягнення цієї мети було поставлено такі завдання:

- розглянути сутність криптовалют – визначити їхню природу, основні характеристики та принципи функціонування;
- класифікувати криптовалюти – поділити їх на категорії за різними критеріями (за механізмом консенсусу, рівнем анонімності, функціональним призначенням тощо);
- проаналізувати правове регулювання криптовалют в Україні – дослідити існуючі нормативно-правові акти та законопроекти, спрямовані на регулювання крипторинку та його оподаткування;
- порівняти підходи до регулювання криптовалют у світі – дослідити законодавчі ініціативи інших країн та їхній вплив на ринок;
- сформулювати рекомендації щодо розвитку криптовалютного законодавства в Україні – запропонувати можливі шляхи покращення регулювання та адаптації світового досвіду.

Ці завдання дозволяють комплексно дослідити тему криптовалют, розкрити їхні особливості та оцінити перспективи впровадження ефективного правового регулювання.

Викладення основного матеріалу й отриманих наукових результатів. Криптовалюта – це нерегульований цифровий актив, який захищений методом криптографічного шифрування, для зберігання та обігу якого застосовується технологія блокчейн. У 1980-х і 1990-х роках з'явилися перші теоретичні дослідження та ідеї, пов'язані з цифровими грошима та криптографією. Відомий криптограф Девід Чаум розробив концепцію анонімних цифрових грошей, що стало важливою передумовою для подальшого розвитку криптовалют [5]. У 2008 році була опублікована анонімна стаття під назвою «Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System», автором якої вважається Сатоші Накамото. У цій статті була описана нова система цифрових грошей під назвою біткоїн, яка використовує технологію блокчейн для забезпечення безпеки та децентралізації [6]. І вже у 2009 році була запущена перша версія програмного забезпечення біткоїн, і була здійснена перша

біткоїн-транзакція [7]. Після успіху біткоїна з'явилося багато криптовалют, таких як Litecoin (2011 р.), Ripple (2012 р.), Ethereum (2015 р.) та інші. Кожна з них мала свої унікальні характеристики та використовувала блокчейн для різних цілей, що сприяло зростанню різноманітності та популярності криптовалют [8]. На сьогоднішній день існує понад 10 тис. криптовалют, які є важливою частиною фінансової системи та викликають значний інтерес як серед інвесторів, так і серед регуляторів.

Досліджуючи еволюцію криптовалют, варто звернути увагу на фундаментальні принципи, що лежать в основі їхньої роботи та забезпечують функціонування (табл. 1).

Розуміння даних принципів дозволяє краще зрозуміти, як криптовалюта підтримує свою безпеку, децентралізацію та довіру користувачів, а також яким чином забезпечується прозорість і невразливість транзакцій.

Виокремивши основні принципи функціонування криптовалют, важливо розглянути їх класифікацію, яка допомагає краще зрозуміти різноманітність криптовалют та їхні специфічні особливості. Криптовалюти поділяються на види залежно від різних критеріїв (табл. 2).

Зазначимо вагомість класифікації криптовалют, що пов'язано із певними причинами. По-перше, класифікація дозволяє чітко розрізнити різні типи криптовалют за їх функціями та характеристиками, що сприяє кращому розумінню їхнього призначення та способів використання. По-друге, класифікація допомагає розробникам регуляторних політик визначити підходи до законодавчого врегулювання та оподаткування криптовалют, враховуючи специфічні особливості. По-третє, систематизація є корисною для інвесторів і користувачів, оскільки вона надає їм змогу орієнтуватися у ринку криптовалют і ухвалювати обґрунтовані рішення щодо інвестицій та використання цифрових активів. Тому можна стверджувати, що класифікація криптовалют сприяє розвитку інфраструктури ринку, забезпечуючи прозорість, зрозумілість та безпеку для всіх учасників.

За даними дослідження «The 2024 Geography of Crypto Report», проведеного компанією Chainalysis [14], Україна посіла шосте місце в світі за рівнем використання криптовалют. Попри значний розвиток криптовалютної індустрії в Україні в усіх напрямках, останніми роками країна втрачає свої лідерські позиції через відсутність чіткого врегульованого законодавчого поля.

Зазначимо, що у напрямі законодавчого регулювання криптовалютного обігу, в Україні було зроблено кілька спроб врегулювання цього ринку. Зокрема, у 2017 році до Верховної Ради України було подано Проект Закону «Про обіг криптовалют в Україні» від 06.10.2017 року № 7183 [15]. У статтях цього законопроекту основну увагу було приділено необхідності легалізації криптовалютного ринку, визначенню правового статусу криптовалюти та правових засад організації і діяльності суб'єктів криптовалютних транзакцій. Законопроект пропонував визначити криптовалюту як програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об'єктом права власності і може використовуватися як засіб обміну. Інформація про криптовалюту, відповідно до проекту, повинна вноситися та зберігатися в системі блокчейн у вигляді облікових одиниць поточної системи, що свідчить про врахування також технічних особливостей обігу криптовалют.

Таблиця 1

Основні принципи функціонування криптовалют

Принцип	Характеристика
Децентралізація	Криптовалюти працюють на децентралізованій мережі комп'ютерів, яка називається блокчейн. Це означає, що немає центрального органу або посередника, який би контролював транзакції. Кожен учасник мережі має доступ до копії блокчейну, що забезпечує прозорість і безпеку [6]
Блокчейн	Блокчейн – це розподілена база даних, що складається з блоків, які містять інформацію про транзакції. Кожен блок пов'язаний з попереднім блоком за допомогою криптографічного хешу, що робить неможливим змінити інформацію в блоках без зміни всіх наступних блоків [9]
Криптографія	Криптовалюти використовують криптографію для забезпечення безпеки транзакцій. Це включає алгоритми шифрування для створення цифрових підписів і забезпечення цілісності даних. Користувачі мають приватні та публічні ключі, які використовуються для підписання та перевірки транзакцій [10]
Майнінг	Майнінг – це процес створення нових блоків у блокчейні та підтвердження транзакцій. Майнери використовують потужні комп'ютери для розв'язання складних математичних задач, які забезпечують безпеку мережі. За успішне створення нового блоку майнери отримують винагороду у вигляді нових монет криптовалюти [11]
Транзакції	Коли користувач надсилає криптовалюту іншому користувачу, створюється транзакція, яка включає адресу отримувача, суму криптовалюти та цифровий підпис відправника. Транзакція надсилається в мережу, де майнери її перевіряють і додають до блокчейну [12]
Безпека	Завдяки використанню криптографії та децентралізованої мережі, криптовалюти забезпечують високий рівень безпеки. Транзакції майже неможливо підробити або змінити, і користувачі можуть зберігати свої приватні ключі в безпеці [13]

Джерело: узагальнено авторами

Таблиця 2

Різновиди криптовалют і їхня характеристика

Ознака	Вид	Сутність	Приклади
1	2	3	4
За призначенням	Платіжні криптовалюти	Використовуються для здійснення транзакцій і платежів	Bitcoin (BTC), Litecoin (LTC)
	Платформи	Підтримують смарт-контракти та децентралізовані застосунки	Ethereum (ETH), Cardano (ADA)
	Стейблкоїни	Прив'язані до фіатної валюти або товару для зменшення волатильності	Tether (USDT), USD Coin (USDC)
	Утиліти-токени	Використовуються в межах конкретних платформ або проєктів для доступу до послуг або продуктів	Binance Coin (BNB), Chainlink (LINK)
За механізмом консенсусу	Proof of Work (PoW)	Криптовалюти, що використовують алгоритм підтвердження роботи	Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH) до PoS
	Proof of Stake (PoS)	Криптовалюти, що використовують алгоритм підтвердження володіння	Cardano (ADA), Polkadot (DOT)
	Delegated Proof of Stake	Варіант PoS, де делегати обираються для створення блоків	EOS (EOS), Tron (TRX)
	Proof of Authority (PoA)	Метод консенсусу, що базується на авторитеті певних вузлів у мережі	VeChain (VET).
	Proof of History (PoH)	Метод консенсусу, що використовує криптографічні часові штампи для забезпечення впорядкування подій	Solana (SOL)
За типом забезпечення	Незабезпечені	Криптовалюти, що не мають матеріального забезпечення	Bitcoin (BTC), Monero (XMR)
	Забезпечені активами	Криптовалюти, забезпечені фіатними валютами, товарами або іншими активами	Tether (USDT), Paxos Standard (PAX)
За рівнем анонімності	Анонімні криптовалюти	Криптовалюти, що забезпечують високий рівень анонімності транзакцій	Monero (XMR), Zcash (ZEC)
	Псевдонімні криптовалюти	Криптовалюти, що забезпечують певний рівень анонімності, але можна відстежити транзакції	Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH)

Закінчення табл. 2

1	2	3	4
За технологією	Першого покоління	Використовують прості блокчейн-технології для проведення транзакцій	Bitcoin (BTC)
	Другого покоління	Підтримують смарт-контракти та розподілені застосунки	Ethereum (ETH)
	Третього покоління	Покращені масштабованість, інтероперабельність та енергоефективність	Cardano (ADA), Polkadot (DOT)
За ринковою капіталізацією	Великі	Криптовалюти з великою ринковою капіталізацією	Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH)
	Середні	Криптовалюти з середньою ринковою капіталізацією	Chainlink (LINK), Stellar (XLM)
	Малі	Криптовалюти з малою ринковою капіталізацією	Basic Attention Token (BAT), VeChain (VET)

Джерело: сформовано авторами

Зауважимо, що документ мав на меті вирішити кілька ключових завдань:

- легалізувати діяльність на криптовалютному ринку;
- встановити чіткий правовий статус цифрових активів;
- визначити правові рамки для учасників криптовалютних операцій;
- створити фундамент для подальшого розвитку ринку криптовалют в Україні.

Незважаючи на прогресивність запропонованих ідей, у законопроекті виявили певні недоліки під час обговорення, що призвело до необхідності його доопрацювання, а згодом розробники документ відкликали.

Значним кроком у напрямку регулювання криптовалютного ринку стало прийняття Верховною Радою України Закону України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 р. № 3637 [16]. Цей нормативний акт запровадив більш комплексний підхід, відмовившись від вузького терміну «криптовалюта» на користь ширшого поняття «віртуальний актив».

Закон надає визначення віртуального активу як електронних даних, що мають економічну цінність та функціонують у спеціалізованій системі обігу. Важливою особливістю цього визначення є його подвійна природа: віртуальні активи можуть виступати як самостійний об'єкт цивільно-правових відносин, так і засіб посвідчення різноманітних прав – майнових та немайнових, включаючи права вимоги на інші об'єкти цивільних правовідносин.

Документ встановлює детальну регламентацію діяльності постачальників послуг у сфері віртуальних активів, включаючи: вимоги до провайдерів послуг, механізми контролю їх діяльності, систему відповідальності за порушення встановлених норм.

Особливу увагу в законі приділено відповідності міжнародним стандартам, зокрема рекомендаціям Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) [17] щодо регулювання операцій з віртуальними активами та запобігання відмиванню коштів.

Проте, незважаючи на прогресивність та комплексність підходу, для його впровадження та повноцінного функціонування необхідно внести відповідні зміни до По-

даткового кодексу України. Проте зміни до Податкового кодексу України не були внесені, тому представлений закон не набрав чинності, що свідчить про необхідність комплексного підходу до законодавчих змін у сфері інноваційних фінансових інструментів, де всі аспекти регулювання мають бути узгоджені між собою.

Наприкінці 2023 року до Верховної Ради України було подано два законопроекти: «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні» від 07.11.2023 року № 10225 [18] та від 17.11.2023 року № 10225-1 [19]. Ці законопроекти, які знаходяться на обговоренні, містять положення щодо оподаткування операцій з віртуальними активами. Порівняння ключових аспектів законопроектів 10225 та 10225-1 наведемо у табл. 3.

Порівняльний аналіз ефективності запропонованих моделей регулювання демонструє певні відмінності у підходах до впорядкування криптовалютного ринку. Законопроект № 10225 пропонує більш ліберальну модель з фіксованою ставкою оподаткування 18 % та спрощеними вимогами до звітності, що може сприяти швидкому розвитку ринку та залученню нових учасників. Натомість законопроект № 10225-1 представляє більш структурований підхід з прогресивною шкалою оподаткування та посиленими вимогами до звітності, що потенційно забезпечить кращий контроль та прозорість ринку, але може дещо стримувати його динамічний розвиток.

Оцінюючи довгострокові наслідки для розвитку ринку, варто відзначити, що ліберальний підхід у законопроекті № 10225 може створити сприятливі умови для швидкого зростання галузі та залучення міжнародних інвесторів. Проте недостатня регуляторна база може призвести до підвищених ризиків для учасників ринку та потенційних зловживань. Структурований підхід у законопроекті № 10225-1, хоча і створює додаткове адміністративне навантаження, забезпечує кращий захист прав учасників ринку та формує більш стійку основу для довгострокового розвитку галузі. Особливо важливим є те, що цей підхід краще відповідає міжнародним стандартам регулювання криптоактивів, що може сприяти інтеграції українського ринку у глобальну фінансову систему.

Таблиця 3

Порівняльний аналіз законопроектів № 10225 і № 10225-1

Аспект	Законопроект №10225	Законопроект №10225-1
Мета	Запровадження легального та працюючого ринку віртуальних активів в Україні та визначення правил їх оподаткування	Створення ринку віртуальних активів та забезпечення правового захисту прав учасників ринку віртуальних активів
Визначення віртуальних активів	Цифрове представлення цінності або прав, що можуть обмінюватися або передаватися в режимі онлайн	Цифрові речі, які є об'єктами цивільних прав
Регулятори	Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку	Національний банк України та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку
Оподаткування податком на прибуток	Оподаткування за правилами тотожними нарахуванню податку на прибуток для операцій з цінними паперами	Оподаткування за правилами тотожними нарахуванню податку на прибуток для операцій з цінними паперами
Оподаткування ПДФО	Податок на доходи фізичних осіб за ставкою 18 % від інвестиційного прибутку та 1,5 % (5 %) військовий збір	Податок на доходи фізичних осіб за ставкою 5 % протягом перших трьох років, протягом наступних п'яти років для тих фізичних осіб, у яких сума інвестиційного прибутку не перевищує 7 млн грн протягом року ставка 9 %, а в подальшому 18 % та 1,5 % (5 %) військовий збір при усіх умовах;
Оподаткування ПДВ	Операції з віртуальними активами не є об'єктом оподаткування ПДВ	Операції з віртуальними активами не є об'єктом оподаткування ПДВ (крім службових токенів)
Застосування спрощеної системи оподаткування	Не можуть бути платниками єдиного податку першої - третьої групи	Не можуть бути платниками єдиного податку першої - третьої групи

Розглянемо також досвід країн світу у вирішенні питання оподаткування здійснення криптовалютних операцій. У США криптовалюту визнають цифровим активом, що оподатковується за принципами тотожними із оподаткуванням операцій з цінними паперами. Доходи від операцій із криптовалютними активами оподатковуються податком на приріст капіталу та податком на доходи. В залежності від обсягу отриманого інвестиційного прибутку та термінів утримання криптовалют податкові ставки коливаються від 0 % до 20 %. Також, доходи отримані у криптовалюті, вважаються звичайними оподатковуваними доходами відповідно до податкової категорії платника [20].

Європейський Союз ухвалив Регламент щодо ринків криптоактивів та податкової прозорості Markets in Crypto-Assets (MiCA) [21], який застосовується до криптобірж. Від емітентів вимагається періодично публікувати дані про транзакції, з яких повинні сплачуватися податки. Попри те, що кожна країна ЄС встановлює власні правила функціонування цифрових активів і їхнього оподаткування, ЄС закликає держави-члени до співпраці з метою гармонізації чинного законодавства. На сьогодні криптовалюти оподатковуються у більшості країн Європи, але умови такого оподаткування суттєво різняться. Наприклад, у Німеччині оподаткування криптовалюти включає кілька ключових аспектів. Прибуток від операцій з криптовалютою, таких як купівля та продаж, вважається оподатковуваним доходом. Якщо криптовалюта утримується менше одного року перед продажем, прибуток оподатковується за прогресивними ставками податку на прибуток. Якщо ж криптовалюта утримується більше року, прибуток може бути звільне-

ний від оподаткування. Криптовалюти також підлягають оподаткуванню податком на багатство. Діяльність з майнінгу також оподатковується. Щодо ПДВ, обмінні операції з криптовалютами зазвичай звільнені від його сплати, однак придбання товарів чи послуг за криптовалютою може підлягати стандартному оподаткуванню ПДВ. Важливою особливістю німецької податкової системи є можливість компенсації збитків від операцій з криптовалютами іншими видами прибутків, що дозволяє оптимізувати податкове навантаження. При цьому законодавство вимагає повного декларування всіх криптовалютних операцій під час подання податкової звітності [22]. На відміну від Німеччини, де криптовалюти, що утримуються більше року, звільняються від податку на приріст капіталу, у Франції більш жорсткий підхід до оподаткування криптовалют. Для фізичних осіб, прибуток, отриманий від операцій з криптовалютами підлягає режиму фіксованого оподаткування за ставкою 30 %, яка включає 12,8% податку на приріст капіталу та 17,2% соціальних внесків (транзакції вартістю менше 305 євро на рік звільняються від оподаткування). Прибутки професійних криптовалютних трейдерів із великими обсягами угод і тих, хто використовує складні стратегії (торговельні боти чи арбітраж), оподатковуються прибутковим податком у категорії промислових і комерційних прибутків, де ставка податку залежить від податкової категорії [23].

У Великій Британії запроваджено структуровану систему оподаткування криптовалютних активів. Прибуток від операцій з криптовалютою обкладається податком на прибуток за прогресивною шкалою, яка коливається від 20 % до 45 % залежно від загального доходу. Додатково засто-

совується податок на приріст капіталу від продажу криптоактивів, при цьому законодавством передбачена щорічна неоподатковувана сума. Для транзакцій, що перевищують цей ліміт, діють ставки 10% для платників податків базової категорії та 20 % для платників із вищою та додатковою ставкою. Щодо майнінгу та стейкінгу, така діяльність може оподатковуватись або податком на прибуток, або корпоративним податком, при чому критерієм для визначення застосовного режиму є класифікація діяльності особиста чи комерційна. Варто зазначити, що британська податкова система також охоплює криптовалютні активи податком на спадщину у випадку їх передачі спадкоємцям [22].

Особливо привабливими є податкові режими для криптоіндустрії у Сінгапурі, де криптовалюта не вважається законним платіжним засобом, але її використання та обмін дозволені. Прибуток від продажу криптовалюти не підлягає оподаткуванню, якщо він отриманий від особистих інвестицій. Проте, якщо криптовалюта використовується в комерційних цілях, наприклад, для трейдингу чи майнінгу, прибуток від таких операцій підлягає оподаткуванню як звичайний дохід. Крім того, операції з криптовалютою звільнені від оподаткування податком на додану вартість [24].

Однак у світі є країни, де заборонено обіг криптовалют, зокрема Китай, Єгипет, Алжир, Ірак, Катар, Марокко, Туніс, Бангладеш, Болівія, Непал та Пакистан [14]. Чинники аргументують це тим, що криптовалюти можуть становити загрозу для їхніх фінансових систем, економічної стабільності та безпеки. Водночас, багато інших країн працюють над інтеграцією криптовалют у свої фінансові системи, розробляючи відповідне законодавство та створюючи регуляторні органи для забезпечення безпеки та прозорості ринку, зокрема і Україна, де активно ведеться робота над впровадженням законодавчих основ легалізації обігу криптовалют.

Тому, враховуючи зарубіжний досвід, серед рекомендацій для вдосконалення вітчизняних законодавчих ініціатив, доцільно запропонувати такі:

1. Гармонізація податкових ставок з урахуванням міжнародного досвіду та специфіки українського ринку. Оптимальним може бути компромісний варіант між запропонованими підходами, наприклад, встановлення диференційованих ставок залежно від обсягу операцій, але з меншою прогресією.
2. Розробка чітких механізмів моніторингу транзакцій з урахуванням технологічних можливостей та обмежень блокчейн-систем. Важливо забезпечити баланс між прозорістю операцій та захистом персональних даних учасників ринку.
3. Впровадження спеціальних режимів для різних категорій учасників ринку. Наприклад, спрощений режим для малих учасників та більш регульований для професійних трейдерів і великих платформ.
4. Формування окремого органу для нагляду та контролю за ринком віртуальних активів, що дозволить знизити ризики фінансової нестабільності, боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму.
5. Створення ефективної системи захисту прав споживачів, яка б включала механізми компенсації збитків та вирішення спорів, адаптовані до специфіки криптовалютного ринку.
6. Розвиток інституційної інфраструктури ринку, включаючи створення саморегулюючих організацій та професійних об'єднань учасників криптовалютного ринку.
7. Запровадження обов'язкового розкриття інформації про криптовалютну діяльність фізичних та юридичних осіб під час подання податкової декларації, що сприятиме підвищенню прозорості та зменшенню ризиків ухилення від сплати податків.
8. Запровадження механізмів стимулювання розвитку інновацій у галузі, включаючи регуляторні «пісочниці» для тестування нових фінтех продуктів та послуг.

Успішна реалізація зазначених рекомендацій дозволить створити збалансовану регуляторну базу, яка сприятиме розвитку криптовалютного ринку в Україні, забезпечуючи при цьому належний рівень захисту всіх його учасників та відповідність міжнародним стандартам регулювання.

Висновки. Підсумовуючи дослідження, можна стверджувати, що впровадження чітко визначеного законодавства щодо регулювання віртуальних активів є надзвичайно важливим для забезпечення прозорості, безпеки та стабільності на фінансовому ринку України. Запропоновані зміни до Податкового кодексу України створюють правову основу для оподаткування операцій з віртуальними активами, що сприятиме уникненню подвійного оподаткування та ухилення від сплати податків. Українське законодавство, враховуючи міжнародний досвід провідних держав світу, може бути вдосконалене шляхом запровадження ефективних механізмів регулювання, що сприятимуть розвитку цифрової економіки та залученню інвестицій у вітчизняну криптоіндустрію. Дотримання міжнародних стандартів і забезпечення гармонізації з європейським законодавством дозволить Україні зайняти провідне місце у сфері регулювання криптовалют та цифрових активів, що, своєю чергою, сприятиме економічному зростанню та інноваційному розвитку держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пустоваров Д. Особливості оподаткування цифрових активів в Україні // Тенденції та перспективи розвитку економіки і права XXI століття очима молоді : матеріали VIII Міжвуз. студ. наук. конф., м. Харків, 16 трав. 2024 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди та ін. ; за заг. ред. С. В. Бережної. С. 83–86. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/4e122aaf-1707-4d17-b179-b73f3af0f0ba>
2. Урбанович В., Яковичина Н. Криптовалюта в Україні та в світі: стан, регулювання і перспективи розвитку. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 334–337. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/download/4528/4449>
3. Спільник І., Ярошук О. Інституалізація криптовалюти: регулювання, правовий статус, облік і оподаткування. *Між-*

народний науковий журнал. 2020. № 2. С. 81–92. URL: <http://ibo.wunu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/481>

4. Шепель І. Криптовалюта в системі оподаткування: нові реалії та підходи. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-94>

5. Chaum D. Blind signatures for untraceable payments. *Advances in Cryptology*. 1983. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4757-0602-4_18

6. Nakamoto S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. 2008. URL: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>

7. Bitcoin.org. Bitcoin v0.1 released. 2009. URL: <https://bitcoin.org>

8. Litecoin.org. Litecoin – Open source P2P digital currency. 2011. URL: <https://litecoin.org>

9. Wood G. Ethereum: A Secure Decentralised Generalised Transaction Ledger. *Ethereum Project Yellow Paper*. 2014. № 151. P. 1–32. URL: <https://etherplan.com/ethereum-yellow-paper.pdf>

10. Kobitz N., Menezes A., Vanstone S. A. The State of Elliptic Curve Cryptography. *Designs, Codes and Cryptography*. 2020. No. 19. P. 173–193. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/The-State-of-Elliptic-Curve-Cryptography-Kobitz-Menezes/bc533d2f27381d81d8e0cd3f445c54556e938816>

11. Bonneau J., Miller A., Clark J., Narayanan A., Kroll J. A., Felten E. W. SoK: Research Perspectives and Challenges for Bitcoin and Cryptocurrencies. *2015 IEEE Symposium on Security and Privacy, San Jose, 17-21 May 2015*. P. 104–121. URL: <https://ieeexplore.ieee.org/document/7163021>

12. Antonopoulos A. M. Mastering Bitcoin: Unlocking Digital Cryptocurrencies. O'Reilly Media Inc. 2014. 282 p. URL: <https://unglueit-files.s3.amazonaws.com/ebf/05db7df4f31840f0a873d6ea14dcc28d.pdf>

13. Narayanan A., Bonneau J., Felten E., Miller A., Goldfeder S., Clark J. Bitcoin and Cryptocurrency Technologies Introduction to the Book. Princeton, NJ : Princeton University Press. 2016. URL: https://www.lopp.net/pdf/princeton_bitcoin_book.pdf

14. The 2024 Global Adoption Index: Central & Southern Asia and Oceania (CSAO) Region Leads the World in Terms of Global Cryptocurrency Adoption. URL: <https://www.chainalysis.com/blog/2024-global-crypto-adoption-index/>

15. Проект закону України «Про обіг криптовалюти в Україні» від 06.10.2017 р. № 7183. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/jh5jj00i?an=3&ed=2017_10_06

16. Закон України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 р. № 3637. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

17. Financial Action Task Force on Money Laundering. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf>

18. Проект закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні» від 07.11.2023 р. № 10225. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43123>

19. Проект закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні» від 17.11.2023 р. № 10225-1. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43232>

20. This Is How Crypto Tax Rules in the US, UK, and EU Could Impact 2025 Investments. URL: <https://www.binance.com/uk-UA/square/post/18010307520978>

21. Markets in Crypto-Assets. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj>

22. Оподаткування криптовалюти у світі. URL: <https://pravoedelo.ua/opodatkuvannya-kryptovalyuty-u-sviti/>

23. Fiscalité des Cryptomonnaies en France : Tout Ce Que Vous Devez Savoir. URL: <https://www.binance.com/uk-UA/square/post/17768730311410>

24. Crypto Regulations in Singapore 2024. URL: <https://www.binance.com/uk-UA/square/post/8180216128466>

REFERENCES

Antonopoulos, A. M. "Mastering Bitcoin: Unlocking Digital Cryptocurrencies". O'Reilly Media Inc. 2014. <https://unglueit-files.s3.amazonaws.com/ebf/05db7df4f31840f0a873d6ea14dcc28d.pdf>

Bitcoin.org. Bitcoin v0.1 released. 2009. <https://bitcoin.org>
Bonneau, J. et al. "SoK: Research Perspectives and Challenges for Bitcoin and Cryptocurrencies". 2015 IEEE Symposium on Security and Privacy, San Jose, 17-21 May 2015. <https://ieeexplore.ieee.org/document/7163021>

"Crypto Regulations in Singapore 2024". <https://www.binance.com/uk-UA/square/post/8180216128466>

Chaum, D. "Blind signatures for untraceable payments". *Advances in Cryptology*. 1983. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4757-0602-4_18

"Financial Action Task Force on Money Laundering". <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf>

"Fiscalite des Cryptomonnaies en France : Tout Ce Que Vous Devez Savoir". <https://www.binance.com/uk-UA/square/post/17768730311410>

Kobitz, N., Menezes, A., and Vanstone, S. A. "The State of Elliptic Curve Cryptography". *Designs, Codes and Cryptography*. 2020. <https://www.semanticscholar.org/paper/The-State-of-Elliptic-Curve-Cryptography-Kobitz-Menezes/bc533d2f27381d81d8e0cd3f445c54556e938816>

[Legal Act of Ukraine] (2017). https://ips.ligazakon.net/document/view/jh5jj00i?an=3&ed=2017_10_06

[Legal Act of Ukraine] (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2023). <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43123>

[Legal Act of Ukraine] (2023). <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43232>

Litecoin.org. Litecoin - Open source P2P digital currency. 2011. <https://litecoin.org>

"Markets in Crypto-Assets". <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj>

Nakamoto, S. "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System". 2008. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>

Narayanan, A. et al. "Bitcoin and Cryptocurrency Technologies Introduction to the Book". Princeton, NJ : Princeton University Press. 2016. https://www.lopp.net/pdf/princeton_bitcoin_book.pdf

"Opodatkuvannya kryptovalyuty u sviti" [Cryptocurrency Taxation in the World]. <https://pravoedelo.ua/opodatkuvannya-kryptovalyuty-u-sviti/>

Pustovarov, D. "Osoblyvosti opodatkuvannya tsyfrovychykh aktiviv v Ukraini" [Peculiarities of Taxation of Digital Assets in Ukraine]. *Tendentsii ta perspektyvy rozvytku ekonomiky i prava XXI stolittia ochyma molodi*. 2024. <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/4e122aaf-1707-4d17-b179-b73f3af0f0ba>

Shepel, I. "Kryptovaliuta v systemi opodatkuvannia: novi realii ta pidkhody" [Cryptocurrency in the Taxation System: New Realities and Approaches]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 68 (2024).

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-94>

Spilnyk, I., and Yaroshchuk, O. "Instytutalizatsiia kryptovaliuty: rehuliuвання, pravovyi status, oblik i opodatkuvannia" [Cryptocurrency Institutionalization: Regulation, Legal Status, Accounting and Taxation]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal*. 2020. <http://ibo.wunu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/481>

"The 2024 Global Adoption Index: Central & Southern Asia and Oceania (CSAO) Region Leads the World in Terms of Global Cryptocurrency Adoption". <https://www.chainalysis.com/blog/2024-global-crypto-adoption-index/>

"This Is How Crypto Tax Rules in the US, UK, and EU Could Impact 2025 Investments". <https://www.binance.com/uk-UA/square/post/18010307520978>

Urbanovych, V., and Yakovyshyna, N. "Kryptovaliuta v Ukraini ta v sviti: stan, rehuliuвання i perspektyvy rozvytku" [Cryptocurrency in Ukraine and the World: Status, Regulation and Development Prospects]. *Molodyi vchenyi*. 2018. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/download/4528/4449>

Wood, G. "Ethereum: A Secure Decentralised Generalised Transaction Ledger". Ethereum Project Yellow Paper. 2014. <https://etherplan.com/ethereum-yellow-paper.pdf>

Стаття надійшла до редакції 07.03.2025 р.

Статтю прийнято до публікації 21.03.2025 р.

■